

тей і сприяють формуванню ринкових очікувань з приводу того чи іншого аграрного підприємства з боку потенційних інвесторів. Тому досягнення збалансованого впливу на ринкове положення підприємства у конкурентному середовищі і одночасно на його вартість на фондовому ринку є необхідною передумовою його ефективної діяльності.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 292 с.
2. Андрійчук В.Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку; монографія / В.Г. Андрійчук. – Ніжин: ТОВ «Вид-во «Аспект-Поліграф», 2007. – 216 с.

3. «Авангард Ко»: офіційний сайт. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://avangard.co.ua>
4. Державна служба статистики України: офіційний сайт. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. «Миронівський хлібопродукт»: офіційний сайт. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mhp.com.ua>
6. Мойсеєнко І.П. Інвестування: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 490 с.
7. Мочерний С.В. Основи економічних знань, К: Академія, 2000. – 303 с.
8. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України: офіційний сайт. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua>

М.В. ГРИГОРЦІВ,

к.е.н., Національний університет харчових технологій,

А.О. ФОМЕНКО,

студентка ННІ ЕІП 4–6, Національний університет харчових технологій

Напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві

У статті розглянуто можливі напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів, узагальнено визначення матеріальних ресурсів, проведено порівняння та аналіз напрямів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві.

Ключові слова: підвищення ефективності, матеріальні ресурси, операційний цикл, виробництво, підприємство.

М.В. ГРИГОРЦІВ,

к.э.н., Национальный университет пищевых технологий,

А.А. ФОМЕНКО,

студентка ННІ ЗІП 4–6, Национальный университет пищевых технологий

Направления повышения эффективности использования материальных ресурсов на предприятии

В статье рассмотрены возможные направления повышения эффективности использования материальных ресурсов, обобщено определение материальных ресурсов, проведены сравнение и анализ направлений повышения эффективности использования материальных ресурсов на предприятии.

Ключевые слова: повышение эффективности, материальные ресурсы, операционный цикл, производство, предприятие.

М. HRYHORTSIV,

candidate of economic sciences, National University of Food Technologies,

A. FOMENKO,

student, NNI EIT 4–6, National University of Food Technologies

Directions of increase of efficiency of use of material resources in the enterprise

The article discussed the possible directions increase the efficiency of use material resources, generalized definition of material resources, the comparison and analysis directions increase the efficiency of use of material resources in the enterprise.

Keywords: efficiency, material resources, the operating cycle of production, Enterprise.

Постановка проблеми. На сьогодні економічна ситуація в країні напружена. Підприємствам щоденно все складніше зберегти свої позиції на ринку через зміни в законодавстві, підвищення цін та податків, погіршення відносин з деякими країнами. Зважаючи на це і на становлення в Україні конкурентних ринкових відносин, у кожного підприємства виникає потреба в підвищенні ефективності використання ресурсів та збільшення прибутку. Зниження собівартості продукції – мета кожного підприємства, найбільшу частку в структурі якої займають матеріальні ресурси, у зв'язку з чим постає необхідність їх аналізу та пошуку резервів скорочення. Тому тема розглянута в статті не втрачає своєї актуальності.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє зробити висновок, що підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві є запорукою його розвитку та успішного функціонування. Вивченням цього питання займалися такі провідні вчені, як Ф.Г. Чумаченко, В.О. Мец, Н.П. Хохлов, Г.О. Читай, М.М. Бердар [1], Б.Є. Грабовецький [2], П.Я. Попович [3], Г.В. Савицька [4] та інші.

Метою статті є аналіз методів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Для повноцінного функціонування підприємство має бути забезпечене

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

матеріальними ресурсами. Згідно з П(С)БО №9 п. 6 під матеріальними ресурсами слід вважати всі предмети праці, матеріали, що призначені для виробництва продукції, а саме сировина, допоміжні матеріали, паливо, енергія. Матеріальні ресурси переносять свою вартість повністю на виготовлену продукцію і повертають її за один виробничий цикл. Ефективне використання матеріальних ресурсів забезпечує ритмічність роботи підприємства.

У ході аналізу забезпеченості і використання матеріальних ресурсів слід розглядати:

- відповідність плану постачання вимогам виробництва;
- організаційні форми і види постачання;
- виконання плану поставок матеріальних ресурсів (джерела, терміни, види тощо);
- забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами;
- вплив забезпеченості ресурсами на виконання виробничої програми;
- вплив факторів на матеріалоемність продукції;
- ефективність використання матеріальних ресурсів;
- використання відходів виробництва;
- стан і динаміка виробничих запасів;
- резерви зниження матеріалоемності продукції за рахунок покращення використання матеріалів;
- прямі зв'язки підприємства з постачальниками і питому вагу матеріальних ресурсів, які надходять по прямих поставках, до загального обсягу їх надходження [2, с. 123].

Для визначення забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами визначають загальну потребу підприємства в конкретних матеріальних ресурсах:

$$P_3 = P_6 + P_e + P_p + P_{36} - Z_0,$$

- де P_3 – загальна потреба в матеріальних ресурсах;
- P_6 – потреба на виробництво продукції;
- P_e – потреба на експериментально-дослідні роботи;
- P_p – потреба на ремонт;
- P_{36} – потреба на утворення нормативних залишків на кінець аналізованого періоду;
- Z_0 – запас на початок аналізованого періоду [3, с. 215].

Для удосконалення забезпечення підприємства матеріальними ресурсами необхідно орієнтуватись на довгострокові договори з постачальниками та встановлення з ними прямих зв'язків, уникаючи посередників. Це дозволить не оплачувати націнки посередників та скористатися вигідними умовами, якщо вони передбачені, для постійних клієнтів.

Вибір постачальника має здійснюватись на основі ретельного аналізу його діяльності, якості сировини та умов постачання. Аналіз проводять за такими критеріями: своєчасність поставок, якість продукції, що постачається, ціна, надійність.

Для характеристики ефективності використання матеріальних ресурсів застосовують систему узагальнюючих та індивідуальних показників [4, с. 253].

Виходячи з опису системи показників, що використовуються для характеристики ефективності використання ма-

Система показників, що характеризують ефективність використання матеріальних ресурсів за Г.В. Савицькою

Назва	Характеристика
Узагальнюючі показники	
Прибуток на гривню матеріальних витрат	Найбільш узагальнюючий показник ефективності використання матеріальних ресурсів. Його визначають діленням суми одержаного прибутку від основної діяльності на суму матеріальних витрат
Матеріаловіддача	Цей показник характеризує, скільки вироблено продукції з кожної гривні спожитих матеріальних ресурсів (сировини, матеріалів, палива, енергії і т. ін.). Визначають діленням вартості виробленої продукції на суму матеріальних витрат
Матеріаломісткість продукції	Показує, скільки матеріальних витрат необхідно або припадає фактично на виробництво одиниці продукції. Визначається відношенням суми матеріальних витрат до вартості виробленої продукції
Коефіцієнт співвідношення темпів зростання обсягу виробництва і матеріальних витрат	Характеризує у відносному вираженні динаміку матеріаловіддачі і, разом з тим, розкриває фактори її зростання. Визначається відношенням індексу валової продукції до індексу матеріальних витрат
Частка матеріальних витрат у собівартості продукції	Динаміка цього показника характеризує зміну матеріаломісткості продукції. Обчислюють відношенням суми матеріальних витрат до повної собівартості виробленої продукції
Коефіцієнт матеріальних витрат	Показує, наскільки економно використовують матеріали в процесі виробництва, чи немає перевитрат порівняно з установленими нормами. Якщо коефіцієнт більше 1, це свідчить про перевитрату матеріальних ресурсів на виробництво продукції, і, навпаки, якщо менше 1, то матеріальні ресурси використовували економніше. Розраховують як відношення фактичної суми матеріальних витрат до планової, перерахованої на фактичний обсяг випущеної продукції
Індивідуальні (часткові) показники	
Індивідуальний показник	Застосовують для характеристики ефективності використання окремих видів матеріальних ресурсів (місткість сировини, металомісткість, місткість палива, енергомісткість тощо)
Питома матеріаломісткість	Визначають для характеристики рівня матеріаломісткості окремих виробів. Її можна обчислити як у вартісному вираженні (відношення вартості всіх спожитих матеріалів на одиницю продукції до її оптової ціни), так і в натуральному або умовно-натуральному вираженні (відношення кількості або маси витрачених матеріальних ресурсів на виробництво і-то виду продукції до кількості випущеної продукції цього виду)

Складено авторами на основі джерела [4, с. 253].

теріальних ресурсів за Г.В. Савицькою [4], подамо її у вигляді таблиці.

На матеріаломісткість продукції впливають зовнішні і внутрішні чинники, що залежать і не залежать від діяльності підприємства [3, с. 216].

Внутрішні чинники розглядають з двох позицій: ті, що характеризують рівень прогресивності застосовуваних конструкторських рішень (вдосконалення технології виробництва, вироблення товарів з легких і дешевих матеріалів), і ті, що відображають прогресивність технологічного використання матеріалів, купованих виробів та відходів.

До зовнішніх чинників належать: зміна ринкових цін на сировину, матеріали, паливо, енергію і на готову продукцію; невиконання постачальниками зобов'язань щодо термінів, розмірів і номенклатури поставок, а також якості сировини, яку поставляють і витрачають [3, с. 216].

В економічному аналізі можуть бути використані показники параметральної, конструктивної, відносної питомої матеріаломісткості. Параметральна питома матеріаломісткість визначається як відношення матеріальних витрат на одиницю технічного параметра (потужності, продуктивності) і вимірюється у вартісному і натуральному вираженні (1 кВт/год тощо). Конструктивна питома матеріаломісткість являє собою відношення чистої маси виробів до одиниці технічного параметра. Вона визначається в натуральному вираженні. Відносна питома матеріаломісткість розраховується як відношення конструктивної матеріалоємності виробу до коефіцієнту використання матеріалів на його виготовлення. Коефіцієнт використання матеріалів доцільно визначити не лише по всьому випуску продукції, а й окремих виробів, вузлів, деталей. У цьому випадку він являє собою відношення корисного витрачання або чистої маси деталі, виробу в натуральному вираженні до норми чи фактичного витрачання матеріалів, спожитих на їх виготовлення.

У процесі аналізу фактичний рівень показників ефективності використання матеріалів порівнюють з плановим, вивчають їх динаміку, причини змін, вплив на обсяг виробництва продукції.

Існують чинники, що впливають на різницю між фактичними і нормативними показниками матеріаломісткості, ця різниця виникає через невідповідність запланованих витрат та фактичних. Така ситуація виникає з ряду причин: підвищений рівень браку, заміна матеріалів, невідповідність сировини запланованій якості, порушення технології виробництва, недотримання заходів щодо економії ресурсів.

Кінцевим етапом аналізу забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами і ефективності їх використання є обчислення резервів можливого зростання обсягу виробництва продукції. При цьому враховуються не всі виявлені можливості зниження витрат різних видів матеріалів, а тільки по тих матеріалах, нестача яких обмежувала зростання виробництва.

На зростання обсягу виробництва продукції здебільшого впливають такі групи факторів предметів праці:

1) зміна у виконанні плану матеріально-технічного постачання (добуток різниці між фактичним і плановим надходженням матеріалів на планову матеріаловіддачу);

2) зміна залишків матеріалів на складі (добуток різниць між фактичною і запланованою зміною залишків матеріалів

на складі за період, що аналізується, на заплановану матеріаловіддачу);

3) зміна матеріаловіддачі (добуток різниці між фактичною і запланованою матеріаловіддачею на фактичні витрати матеріалів на виробництво продукції).

Отже, комплексне і раціональне використання матеріальних ресурсів, застосування дешевих і сучасних матеріалів – одна з найважливіших передумов збільшення випуску продукції і поліпшення економічних показників роботи підприємства.

Після проведення оцінки ефективності використання матеріальних витрат доцільно вживати заходи щодо їх покращення. Залежно від результатів оцінки підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів, а отже зменшення собівартості і як наслідок збільшення прибутковості, може здійснюватись такими шляхами:

- прискорення оборотності оборотних активів;
- забезпечення безперервності виробництва;
- удосконалення нормування;
- підвищення рентабельності оборотних активів;
- вибір найкращих постачальників;
- ліквідація нормативних запасів;
- оптимізація роботи транспорту;
- мінімізація витрат оборотних активів у процесі їх використання;
- оптимізація запасів ресурсів і незавершеного виробництва;
- скорочення тривалості виробничого циклу;
- впровадження нових технологій і техніки;
- оптимізація складів та складських приміщень;
- поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення;
- прискорення реалізації готової продукції.

Для забезпечення максимально можливої ефективності використання ресурсів підприємству необхідно використовувати одразу декілька методів, що були наведені вище, шукати нові шляхи скорочення витрат та оптимізації використання ресурсів.

Задоволення потреби підприємства в матеріальних ресурсах здійснюється двома шляхами: внутрішнім (інтенсивним) та зовнішнім (екстенсивним) [4, с. 254].

Екстенсивний шлях завжди пов'язаний із витратами. Залучення нових ресурсів, впровадження інноваційних технологій, розширення виробництва, введення нової лінії тощо.

Інтенсивний шлях передбачає задоволення потреб підприємства в матеріалах за рахунок економії вже існуючих ресурсів і запасів, можливість виготовлення необхідних ресурсів на своїх потужностях тощо.

Головним напрямком економії матеріальних ресурсів на будь-якому підприємстві є збільшення кількості виробленої продукції при збереженні тієї ж кількості матеріалів і сировини, що використовується для виробництва. Збільшення кількості виробленої продукції залежить від факторів рівня кваліфікаційної підготовки працівників, оптимізації системи матеріально-технічного забезпечення тощо.

Висновки

На сьогодні підприємству потрібно постійно рухатись вперед, адже через нестабільну ситуацію в країні постійно змінюються умови постачання сировини, збуту готової продукції та значно ускладнюється співпраця з іншими країнами. Закріплення підприємства на ринку, його роз-

виток та збільшення прибутку напряму залежить від витрат підприємства. Однією з найбільших складових витрат підприємства є матеріальні ресурси, зменшення витрат на них та максимально ефективне використання призводить до збільшення прибутку підприємства, а отже дає можливість розвиватися. Кожне підприємство обирає свій шлях підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів, проте лише комплексні заходи, постійний моніторинг внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на роботу підприємства, призведуть до суттєвих позитивних зрушень у економічному використанні ресурсів.

Список використаних джерел

1. Бердар М.М. Фінанси підприємств. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с. – ISBN 978-611-01-0090-8
2. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с. – ISBN 978-966-364-922-1
3. Попович П.Я. Економічний аналіз та аудит на підприємстві / П.Я. Попович. – 3-є, вид. перероб. і доп. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – 209 с.
4. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібн. / Г.В. Савицька. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 662 с.

М.М. ЧЕРЕМШУК,
студент, Національний університет харчових технологій,
М.В. ГРИГОРЦІВ,
к.е.н., доцент, Національний університет харчових технологій

Особливості формування і розподілу прибутку малого підприємства

У статті розглянуто поняття «прибуток», визначено сутність формування прибутку малого підприємства. Досліджено механізм формування і розподілу прибутку підприємства. Розглянуто особливості, що впливають на формування та розподіл прибутку.

Ключові слова: прибуток, формування прибутку, розподіл прибутку, управління формуванням прибутку, учасники розподілу прибутку.

М.Н. ЧЕРЕМШУК,
студент, Национальный университет пищевых технологий,
М.В. ГРИГОРЦІВ,
к.э.н., доцент, Национальный университет пищевых технологий

Особенности формирования и распределения прибыли малого предприятия

В статье рассмотрено понятие «прибыль», определена суть формирования прибыли малого предприятия. Исследованы механизмы формирования и распределения прибыли предприятия. Рассмотрены особенности, влияющие на формирование и распределение прибыли.

Ключевые слова: прибыль, формирование прибыли, распределение прибыли, управление формированием прибыли, участники распределения прибыли.

М. CHEREMSHUK,
graduate student, National University of Food Technologies
M. HRYHORTSIV,
candidate of economic sciences, National University of Food Technologies

Features of the formation and distribution of profit small

The article discusses the concept of «profit», the essence of formation of profit small business. Study the mechanism of formation and distribution of profits. The features that influence the formation and distribution of income.

Keywords: profit, income formation, profit sharing, management formation of profit, participants profit distribution.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки особливого значення набуває питання формування прибутку малого підприємства, оскільки він являється результатом його діяльності. На сьогодні це питання гострої проблематики, оскільки в умовах реформування української економіки спостерігається тенденція до зниження рівня рентабельності виробництва, тому дана проблема є дуже актуальною та потребує подальшого дослідження.

Прибуток має особливе значення в умовах ринкової економіки, характеризує результати діяльності малого бізнесу та являється інтенсифікатором його діяльності.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Про актуальність тематики формування та розподілу прибутку підприємства свідчить рівень її розгляду в наукових працях. Серед

видатних вчених, які зробили вагомий внесок у розвиток тематики прибутку в обліковому процесі на різних історичних етапах, слід назвати Л. Флорі, Д. Манчіні, Ф. Ескобара, Ф. Марчі, Д. Чербоні, Ф. Беста, А. Гільбо, Е. Леоте, І.Ф. Шера, Г. Сімона, Е. Шламенбаха, Л.І. Гомберга, Е.Е. Сіверса, О.М. Галагана, А.Л. Бикова, В.Г. Макарова, В.Ф. Палія, Я.В. Соколова, О.Р. Галушка, І.Ю. Єліфанова, О.О. Сьома, О.Р. Кривицьку.

Значний внесок зробили також українські вчені-професори О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, А.М. Герасимович, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, В.Г. Лінник, П.П. Німчинов, В.В. Сопоко, Ю.І. Осадчий, М.Г. Чумаченко.

Нерозв'язаність багатьох зазначених проблемних питань управління прибутком на підприємствах України свідчить про актуальність обраної теми.